

1. Debatmatrix

Op het bord teken je een assenstelsel met op de verticale as stap A tot en met J en op de horizontale as stap 1 tot en met 10. Het aantal stappen kun je beperken of vergroten. Bovenaan staat een stelling waarover de leerlingen met elkaar in discussie gaan. De horizontale as gaat over eens en oneens (1 = geheel mee eens, 10 = geheel mee oneens), de verticale as gaat over belangrijk de leerlingen de stelling vinden (A = heel belangrijk, J = heel onbelangrijk).

De leerlingen vullen individueel op een post-it hun *naam* in en de *positie* die zij innemen op het assenstelsel (bijv. C2). Als zij dat gedaan hebben, komen zij naar het bord toe en plakken de post-it bij het betreffende snijpunt van het assenstelsel. De post-its zijn er voor bedoeld dat de leerlingen eerst zelfstandig nadenken over hun positie en zich niet (te veel) laten beïnvloeden door de groep. Het is (dus) belangrijk dat de leerlingen naast hun naam, ook de positie opschrijven die zij in denken te gaan nemen. Als alle post-its hangen, kan je een paar kanten op: kleine clusters maken van leerlingen die verschillende (of juist dezelfde) positie innemen en hen met elkaar laten uitwisselen waarom zij die ene positie innemen; klassikaal leerlingen bevragen naar het waarom van hun positie.

Vraag: voor welke stelling zou jij deze debatmatrix kunnen gebruiken?

2. Lijndiscussie

In het lokaal vorm je parallel aan elkaar twee fictieve lijnen (over de vloer), waarbij de ene kant van de lijn 1 is en de andere kant van de lijn 10. Je verdeelt de klas in tweeën en de leerlingen nemen plaats op een van de lijnen. Je geeft de ene helft een stelling en de andere helft een stelling. Die stellingen kunnen met elkaar te maken hebben, maar dat hoeft niet. De leerlingen gaan staan en nemen de positie in die zij hebben ten aanzien van die stelling (1 = totaal mee oneens, 10 = totaal mee eens). Als er leerlingen bij elkaar staan ('we zijn alle drie een vijf') vraag je hen om toch te bedenken welke verschillen zij bij zichzelf kunnen ontdekken en waarom de één een 4,9 is, de ander een 5 en de ander weer een 5,1. Op die manier krijg je in het lokaal kleine groepjes die met elkaar in discussie/gesprek gaan. Als blijkt dat 6 de hoogste waarde is die een leerling in wil nemen, verander je de lijn van 1 tot 6. Uiteindelijk nemen de leerlingen ieder een positie in op de lijn en gaan uiteindelijk tegenover elkaar staan. Klassikaal kan je de leerlingen dan vragen

waarom zij een bepaalde positie innemen. Daarbij hoef je niet alleen maar naar de uitersten te vragen, maar ook naar de middenposities. Daarna laat je hen wisselen van kant/stelling en doe je hetzelfde. Indien de stellingen met elkaar te maken hebben, kan je leerlingen bevragen die twee hele verschillende posities innemen.

Doordat de leerlingen moeten staan, moeten ze zich actiever met elkaar met de stelling bemoeien. Je laat daarom ook niet de stelling van kant wisselen, maar je laat de leerlingen van kant wisselen.

Vraag: voor welke twee (samenhangende) stellingen zou jij deze lijndiscussie kunnen gebruiken?

3. De Denkhoeden van De Bono.

In dit debat draait het niet om winst of verlies, maar of leerlingen in staat zijn om een probleem vanuit verschillende invalshoeken te bekijken. Iedere groep van drie à vier leerlingen bedenkt voor iedere stelling één of twee argumenten die binnen het kader van die denkhoed vallen. Dat mag zowel voor als tegen de stelling zijn. Uiteraard is het het aardigst als er zowel drie voor- als tegenstanders zijn, maar een verdeling van vier tegen twee kan ook nog wel. Indien dat niet zo is, spoor een groepje dan aan om (toch) de andere rol in te nemen.

De witte hoed

Stelt vragen vanuit een 'neutrale' houding. Is geïnteresseerd in de feiten, cijfers en informatie. Met de witte hoed streven de denkers naar een zo groot mogelijke objectiviteit. Het vergaren van informatie is het doel. Cijfermateriaal is hierbij nuttig, studies worden aangehaald. Bij het witte denken zou je je moeten inbeelden een computer te zijn die zuiver feiten weergeeft.

De rode hoed

De rode hoed verleent emoties, intuïtie en gevoelsoordelen een legitieme status als belangrijk bestanddeel van ons denken. De rode gedachten behoeven geen argumenten. De denker kan de rode hoed opzetten om een gevoel te uiten, maar ook aan anderen vragen om de rode hoed op te zetten.

De gele hoed

De kleur van de zon verbeeldt het positieve en constructieve denken. Wat is er goed aan? De gele hoed brengt suggesties aan, zoekt naar de voordelen van een voorstel, ontwikkelt prille ideeën, bekijkt hoe ze in de praktijk werkbaar kunnen worden gemaakt. De gele denker is steeds op zoek naar kansen.

De zwarte hoed

De denker met de zwarte hoed vestigt de aandacht op alles wat verkeerd kan gaan, onjuist is of risico's inhoudt. Hij geeft aan waarom iets niet zal functioneren. Het 'zwartkijken' is een objectieve poging om de negatieve elementen toe te voegen aan de landkaart.

De groene hoed

Groen staat voor nieuw leven: deze hoed staat voor creatief denken, zoeken naar alternatieven, nieuwe ideeën, provocatie. Hier ontstaan de nieuwe dingen. Niets is gek genoeg. Dit is procesmatig wel de meest kwetsbare hoed. Hier is het belangrijk de groene hoed op te houden en niet te vervallen in bijvoorbeeld de zwarte hoed.

De blauwe hoed

De blauwe overspant het denkproces. De blauwe hoed is de dirigent van het orkest, organiseert de vergaderingen, denkt over het denken. De blauwe denker definieert de problemen, formuleert de vragen en regelt de opeenvolging van de verschillende denktaken. Dit is de moeilijkste hoed en wordt nog wel eens buiten het debat gehouden.

Na de voorbereiding gaan de (eerste) deelnemers aan het debat in een hoefijzer om de docent heen staan. Iedere deelnemer heeft iets op (hoedje, kaartje) waaruit duidelijk wordt welke kleur hij vertegenwoordigt. Een voorstander begint met zijn argumentatie. Anderen reageren.

Als een van de andere leerlingen, die op dat moment niet deelneemt aan het debat iets wil zeggen, dan tikt hij zijn 'vertegenwoordiger' op de schouder en neemt het hoedje over. Zo zijn er telkens maar zes deelnemers die deelnemen aan het debat. Met verschillende stellingen laat je telkens een andere leerling beginnen met het debat. Bovendien laat je de hoeden rouleren bij elke volgende stelling.

Vraag: welke stelling leent zich goed voor deze debatvorm?

4. Ballondebat

Vraag vijf vrijwilligers om naar voren te komen. Laat elke vrijwilliger een personage kiezen. Deze vijf personages maken gezamenlijk een ballonvlucht. Het is een heerlijke dag en iedereen geniet van het uitzicht. Maar dan gaat het helemaal mis! De ballon dreigt tegen de plaatselijke kerk aan te vliegen! Om snel op te stijgen moeten twee personages overboord worden gegooid.

Ronde 1

Elke ballonvaarder moet in een speech van maximaal één minuut aangeven waarom hij beslist in de ballon moet blijven zitten. Het publiek (of de jury/docent) heeft de belangrijkste functie. Zij bepaalt wie mag blijven! De ballon maakt snel hoogte en de ballonvaarders gaan verder met hun tocht. Maar het gaat wéér mis! De ballon dreigt tegen een ander hoog gebouw aan te vliegen. Deze keer kan slechts één iemand blijven.

Ronde 2

Elke ballonvaarder moet dit keer een speech houden over waarom de andere twee beslist niet in de ballon mogen blijven zitten – waarom zij misbaar zijn! Het publiek (of de jury/docent) bepaalt uiteindelijk de winnaar. Sluit af met applaus voor de winnaar van het ballondebat!

Vraag: met welke vijf personages is het een goed ballondebat te voeren?

Enkele nuttige websites:

<http://www.schooldebatteren.nl> Eén van de websites van het Nederlands Debat Instituut met daarop veel materiaal dat te gebruiken is voor debatteren op school. Zij organiseren ook het NK debatteren volgens het format van het parlementair debat.

<http://www.debatstelling.nl> Website van de Debatunie met daarop meer dan 300 stellingen, ingedeeld naar moeilijkheidsgraad en onderwerp

<http://ownhagerhuis.nl> De site van Op weg naar het Lagerhuis, de debatcompetitie waar veel scholen aan meedoen

<http://debatstichting.nl> Website van de Debatstichting, gelieerd aan de Debatunie. Ook zij organiseren een debatcompetitie.